

Η Ναυμαχία του Ναυαρίνου και ο ναύαρχος Κόδριγκτον

Κείμενο: **Τίτος Ιω. Αθανασιάδης**

Εξώφυλλο:

**"Η Ναυμαχία του Ναυαρίνου στις 20 Οκτωβρίου 1827",
του Ivan Aivazovsky (1817–1900).**

Λάδι σε μουσαμά που χρονολογείται στο 1846.
Συλλογή: Naval Engineering High School.

BATTLE OF NAVARIN,
To His Royal Highness WILLIAM HENRY DUKE OF CLARENCE, Lord High Admiral of the United Kingdom of Great Britain and Ireland, and of the Kingdom of France, His Highness's Majesty's Lieutenant, and General of the Royal Marines, &c. &c. &c.
THEY WHOSE NAMES ARE HEREIN MENTIONED WERE THE SEVERAL ADMIRALS WHOSE SERVICES WERE DISTINGUISHED WITH ESPECIAL DIGNITY, AND WHOSE NAMES ARE HEREIN MENTIONED BY HIS ROYAL HIGHNESS.

[Small text and decorative elements at the bottom of the page, including crests and names.]

Η Ναυμαχία του Ναυαρίνου και ο ναύαρχος Κόδριγκτον

Κείμενο: **Τίτος Ιω. Αθανασιάδης**

Η 20η Οκτωβρίου 1827 αποτελεί ένα από τα μεγάλα ορόσημα της Εθνεγερσίας των Ελλήνων για την κατάκτηση της ελευθερίας τους, με την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού.

Την ημέρα εκείνη καταβυθίστηκε στα νερά του Ναυαρίνου ο τουρκοαιγυπτιακός στόλος από τους στόλους των τριών Συμμαχικών χωρών, Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσίας, γεγονός που άνοιξε τη διπλωματική οδό για την απελευθέρωση της Ελλάδας και την ανάδειξή της σε ανεξάρτητο κράτος, έστω και ασφυκτικά μικρό στην αρχή.

Οι Έλληνες πανηγύρισαν την επιτυχία των τριών Συμμάχων με τυμπανοκρουσίες σε όλες τις επαναστατημένες περιοχές και με κάθε είδους λαϊκές συγκινητικές εκδηλώσεις.

Στην Αγγλία, της οποίας ο ναύαρχος Κόδριγκτον ηγείτο του συμμαχικού στόλου, η κοινή γνώμη διχάστηκε. Η φιλελληνική μερίδα της ύψωσε τρόπαια, αλλά η ρωσόφοβη μερίδα της στάθηκε επικριτικά απέναντι στον μεγάλο ναυμάχο και η τότε κυβέρνηση του Λονδίνου χαρακτήρισε το συμβάν «ατύχημα», τρεις μήνες αργότερα.

Όμως η Αγγλία ήταν εκείνη που είχε προωθήσει το «Ελληνικό Ζήτημα» προς την επίλυσή του, κατά τρόπο ευνοϊκό για τους Έλληνες, επί κυβερνήσεως Τζορτζ Κάνινγκ από τον Απρίλιο μέχρι τον Αύγουστο του 1827. Τον θερινό αυτό μήνα του '27, ο εν λόγω Βρετανός πολιτικός, που μέχρι τον Απρίλιο είχε χρηματίσει υπουργός επί των Εξωτερικών, από το 1822 συνεχώς, απεβίωσε.

Η Ναυμαχία του Ναυαρίνου, του Sir John Theophilus Lee (1787–1843).

Χαραγμένο από τον Robert William Smart και τον Henry Pyall, μετά από σχέδια που έκανε ο Sir John Theophilus Lee υπό την άμεση επιθεώρηση του Capt. Lord Vis. Inglesre. Συλλογή: Εθνικό Ιστορικό Μουσείο Αθηνών.

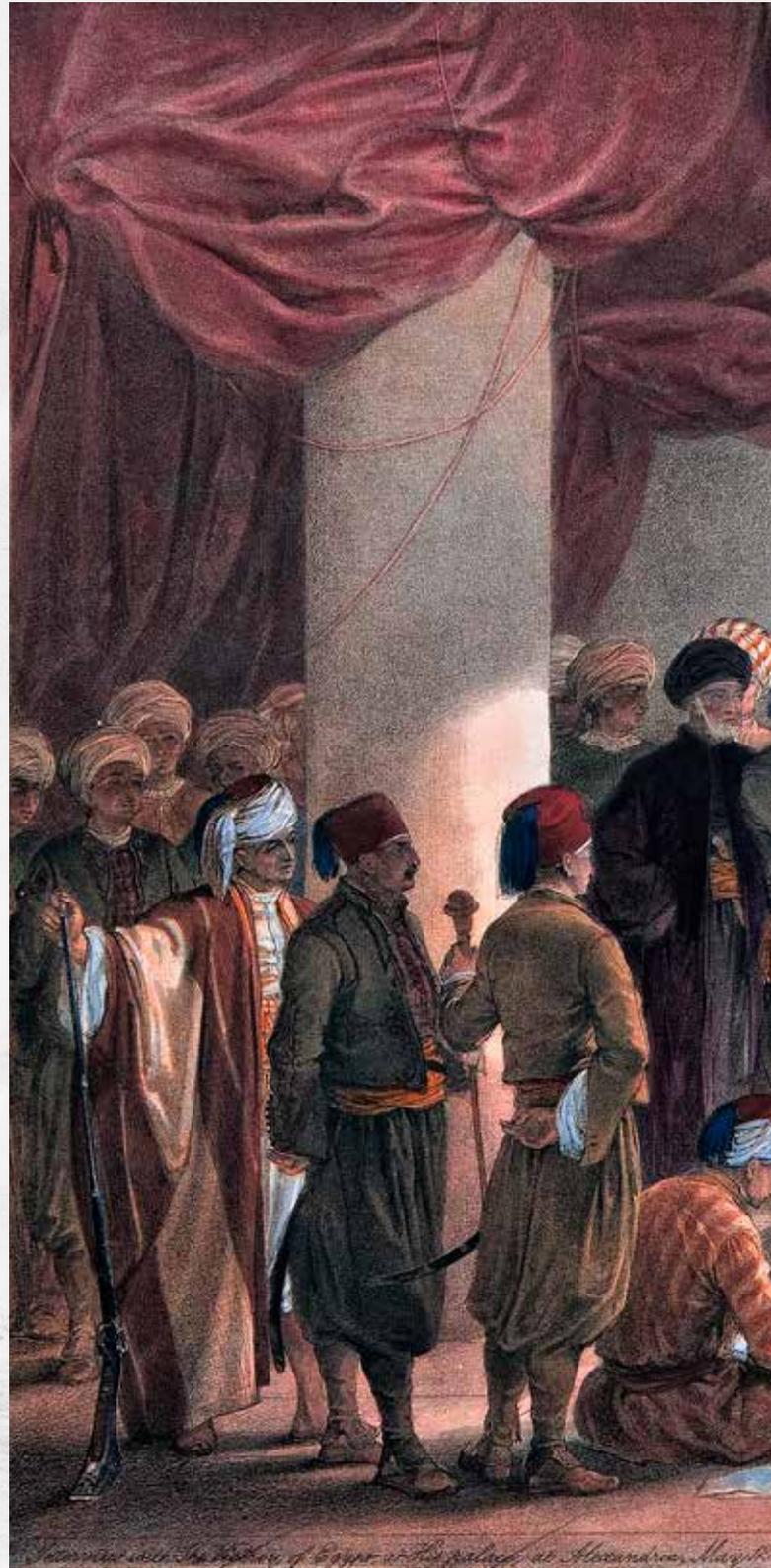
Η πολιτική του Κάνινγκ

Ο Κάνινγκ είχε δραστηριοποιηθεί υπέρ της ελληνικής υπόθεσης για τρεις λόγους: Ο πρώτος ήταν ότι η Γ' Εθνοσυνέλευση των Ελλήνων (Απρίλιος 1826) του είχε ζητήσει να μεσολαβήσει για τη δημιουργία αυτόνομου ελληνικού κράτους, φόρου υποτελούς στον σουλτάνο. Ο δεύτερος ήταν ότι ο νέος τσάρος της Ρωσίας Νικόλαος Α' (κατέλαβε τον θρόνο των Ρομανώφ, μετά τον θάνατο του αδελφού του Αλέξανδρου Α', στα τέλη του 1825) μετέβαλε εξωτερική πολιτική, στο πλαίσιο της απαγκίστρωσης της Ρωσίας από την επιρροή της Αυστρίας του Μέτερνιχ, και άρχισε να αντιμετωπίζει μάλλον ευνοϊκά την Ελληνική Επανάσταση, προσβλέποντας στην ανάπτυξη της ρωσικής διπλωματίας προς τη νοτιοανατολική Μεσόγειο και το Αιγαίο, όπως είχαν διακρύξει, στο παρελθόν ο Μέγας Πέτρος και η Μεγάλη Αικατερίνη.

Αλλαγή όμως της εξωτερικής πολιτικής της Ρωσίας έναντι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, πριν αποφασισθεί η λύση του Ανατολικού Ζητήματος, θα δημιουργούσε προβλήματα στο Λονδίνο. Πέραν αυτού το ομόδοξο Ρώσων και Ελλήνων θα μπορούσε να λειτουργήσει θετικά υπέρ μιας μεγαλύτερης επιρροής της Ρωσίας επί του υπό ίδρυση ελληνικού κράτους, ενώ η Αγγλία, με τη χρηματαγορά και τα δάνειά της προς τους επαναστάτες, είχε ρίξει πρώτη αυτή τον σπόρο της δημιουργίας του.

Ο τρίτος λόγος είχε να κάνει με το πλήγμα που είχαν δεχθεί το βρετανικό εμπόριο και οι θαλάσσιες και χερσαίες συγκοινωνίες στη νοτιοανατολική Ευρώπη και την Εγγύς και Μέση Ανατολή λόγω των εκθροπραξιών. Η αποκατάσταση των ανωτέρω θα επιτυγχάνονταν μόνο με την επαναφορά της ειρήνης στην περιοχή. Αλλά για να συμβεί αυτό θα έπρεπε να σταματήσουν οριστικά οι εκθροπραξίες μεταξύ Τούρκων και Ελλήνων, γεγονός που προϋπέθετε την ικανοποίηση, κατά κάποιον τρόπο, του αγωνιζόμενου ελληνικού λαού.

Θέλοντας να προλάβει μονομερή αξιοποίηση του «*Ελληνικού Ζητήματος*» από τη Ρωσία, και απώλεια ως εκ τούτου της αγγλικής πρωτοβουλίας, ο Κάνινγκ, από υπουργός Εξωτερικών ακόμη, επεδίωξε συνεργασία με την Αγία Πετρούπολη και έστειλε γι' αυτό στη ρωσική πρωτεύουσα, το 1826, τον νικητή του Βατερλώ, λόρδο Ουέλινγκτον, να διαπραγματευθεί Συμφωνία συνεργασίας μεταξύ των δύο Μεγάλων Δυνάμεων για την αυτονομία ή ανεξαρτησία της Ελλάδας. Επειδή όμως η Αγγλορωσική Συμφωνία θεωρήθηκε από το Λονδίνο ευνοϊκή για τα συμφέροντα της Ρωσίας (με τον Ουέλινγκτον προφανώς να στερείται στη διπλωματία των ικανοτήτων που είχε ως στρατιωτικός), ο Κάνινγκ για να εξισορροπήσει τα πράγματα έβαλε στο «*παιχνίδι*» και τη Γαλλία.

Η τελευταία, όντας απομονωμένη διεθνώς μετά την ήττα της κατά τους Ναπολεοντίους Πολέμους, βρήκε την ευκαιρία να αποκτήσει πάλι λόγο στα ευρωπαϊκά ζητήματα και δέχθηκε να συμμετάσχει σε μια τριμερή Διάσκεψη

Διαπραγμάτευση με τον Μεχμέτ Αλή στο παλάτι του στην Αλεξάνδρεια,
των David Roberts (1796–1864) & Louis Hague (1806–1885).
Λιθογραφία. Συλλογή: Μουσείο Kunsthistorisches Βιέννης

στο Λονδίνο για το «Ελληνικό Ζήτημα», τον Ιούλιο του 1827.

Ο Κάνιγκ είχε καλέσει και την Αυστρία και Πρωσία να συμμετάσχουν στη Διάσκεψη, αλλά οι δύο αυτές Δυνάμεις αρνήθηκαν, όντας προσανατολισμένες προς την ακεραι-

ότητα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και τη διατήρηση του status quo στα ευρωπαϊκά πράγματα. Είναι χαρακτηριστικό μάλιστα ότι ο Μέτερνιχ, ο οποίος είχε αποδοκιμάσει την επίλυση του «Ελληνικού Ζητήματος» με την ίδρυση

Η Ναυμαχία του Ναυαρίνου, του Thomas Luny (1759–1837).

ελληνικού κράτους ήδη από την υπογραφή του Πρωτοκόλλου της Πετρούπολεως (23 Μαρτίου 1826), είχε ταχθεί κατά της Ελληνικής Επανάστασης από το 1821, ως δήθεν αντικαθεστωτικής (όπως ήταν άλλες επαναστάσεις της εποχής), ενώ επρόκειτο για καθαρώς εθνικοαπελευθερωτική επανάσταση, και ο οποίος, επιπρόσθετα εξακολουθούσε να ανθίσταται σθεναρώς σε κάθε πρωτοβουλία απόδοσης στους Έλληνες της ελευθερίας τους και να τονίζει ότι «*μια τέτοια διευθέτηση θα αποτελέσει απαρχή δεινών για την Ευρώπη*», τους μονάρχες της οποίας προσπαθούσε έτσι να τρομοκρατήσει. Επανερχόμενοι στον Τζόρτζ Κάνινγκ, είναι προφανές ότι ο φιλελευθερισμός του τον ωθούσε στη δικαίωση του ελληνικού αγώνα. Γι' αυτό και το 1825 – ένα χρόνο μετά την έκκληση ομάδας Ελλήνων επαναστατών προς το Λονδίνο (1824), να θέσει την Επανάσταση και την Ελλάδα υπό την προστασία του – ο Κάνινγκ πρότεινε, ως υπουργός Εξωτερικών, να ενισχυθεί ο βρετανικός στόλος της Μεσογείου και να επιβάλει ανακωχή μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων. Ένα χρόνο αργότερα (Νοέμβριος 1826) ο Κά-

νινγκ πρότεινε στους συμμάχους να αποσύρουν από την Κωνσταντινούπολη τους πρεσβευτές τους εάν ο σουλτάνος δεν δεχόταν μεσολάβησή τους για ρύθμιση του Ελληνικού Ζητήματος.

Η Συνθήκη του Λονδίνου της 6/7/1827

Επειδή η κατανόηση της Ναυμαχίας του Ναυαρίνου προϋποθέτει τη γνώση των κυριοτέρων σημείων της συναφθείσας 3 ½ μήνες προηγουμένως Συνθήκης του Λονδίνου (6 Ιουλίου 1827) παρουσιάζουμε τα σημεία αυτά:

- Οι Μεγάλες Δυνάμεις Αγγλία και Γαλλία προς τις οποίες εστράφησαν οι Έλληνες επαναστάτες ζητώντας τη μεσολάβησή τους στους Οθωμανούς, προκειμένου να τεθεί τέρμα στην ήδη επεληθούσα αιματοχυσία και την επι-

δείνωση αυτής, αλλά και η Ρωσία διακατεχομένη από την επιθυμία να τερματιστεί η πολεμική αυτή σύρραξη, αποφάσισαν να επέμβουν μεταξύ των διαμαχομένων μερών και να επιτύχουν ένα μεταξύ τους συμβιβασμό, χάριν του ανθρωπισμού αλλά και της ευρωπαϊκής ειρήνης.

- Ο περί ού ο λόγος συμβιβασμός συνίστατο, α) στο ότι «*οι Έλληνες θα υπαχθούν στον Σουλτάνο ως κυρίαρχο ηγεμόνα*» ... και «*θα καταβάλῃλλον κατ' έτος στην οθωμανική αυτοκρατορία φόρο, το ποσό του οποίου θα οριστεί άπας και δια παντός, με κοινή συγκατάθεση*».

Και β) «*οι Έλληνες θα κυβερνώνται από Αρχές τις οποίες οι ίδιοι θα εκλέγουν και θα διορίζουν, αλλήλ στον διορισμό αυτό η Πύλη θα έχει προοδιορισμένη συμμετοχή*».

Το σημείο αυτό περιόριζε την αρχή της αυτονομίας των Ελλήνων, καθώς μπορούσε να ερμηνευθεί ως δικαίωμα του σουλτάνου να παρεμβαίνει στον διορισμό των Ελλήνων αρχόντων. Ενώ υπήρχε και η υποχρέωση των τελευταίων να πληρώνουν ετησίως φόρο στην Πύλη.

Εξ' αυτών ήταν προφανές, η ελευθερία που παρέχόταν στους Έλληνες δεν ήταν απόλυτη, καθώς θα είχαν μεν αυτονομία και θα αυτοκυβερνούντο, αλλά υπό περιορισμούς.

- Η Συνθήκη προέβλεπε επίσης, ότι εάν σε ένα μήνα ο σουλτάνος δεν δεχόταν την πρόταση των τριών Συμμάχων για ανακωχή, οι τελευταίοι θα έστελναν προξένους στην Ελλάδα για την αντιπροσώπευσή τους, που εσήμαινε επίσημη, εκ των προτέρων αναγνώριση του υπό ίδρυση ελληνικού κράτους.

Αν ληφθεί υπ' όψη, ότι η Ελληνική Επανάσταση στις αρχές του 1827 βρισκόταν σε σαφώς φθίνουσα πορεία και ότι είχε σχεδόν περιοριστεί στην Πελοπόννησο, την οποία ο Αιγύπτιος στρατηλάτης, αντιβασιλέας Ιμπραήμ απειλούσε να ερημώσει, οι όροι της Συνθήκης του Λονδίνου, της 6ης Ιουλίου 1827, θα μπορούσαν να θεωρηθούν μάλλον θετικοί για τους Έλληνες.

Η Συνθήκη του Λονδίνου προέβλεπε επίσης την περιέλευση της τουρκικής ιδιωτικής ιδιοκτησίας στους Έλληνες, μετά από προηγούμενη εφ' άπας αποζημίωση, ή την καταβολή, ετησίως, κάποιου φόρου, για μερικά είδη.

Και κατέληγε, ορίζοντας ότι όλες οι λοιπές ρυθμίσεις για την ίδρυση του αυτονόμου ελληνικού κράτους θα γίνονταν με άλλες συμφωνίες, που θα ακολουθούσαν.

Η διαπραγμάτευση της Συνθήκης του Λονδίνου άρχισε τον Απρίλιο του 1827 και περατώθηκε τον Ιούλιο του ίδιου έτους. Πρωταγωνιστής της υπήρξε ο Τζορτζ Κάνινγκ, του οποίου η πρωθυπουργία διήρκεσε σχεδόν όσο η διαπραγμάτευση της Συνθήκης, δεδομένου ότι ορκίστηκε πρωθυπουργός, τον Απρίλιο του 1827 και απεβίωσε την 8η Αυγούστου 1827, σχεδόν ένα μήνα μετά την υπογραφή της.

Οι οδηγίες προς τους Ναυάρχους

Έτσι όπως είχε εξελιχθεί η Ελληνική Επανάσταση, με την κατάρρευσή της σχεδόν, λόγω και του εμφυλίου πολέμου, και τον περιορισμό της στην Πελοπόννησο, η Συνθήκη του Λονδίνου και η επακολουθήσασα ναυμαχία του Ναυαρίνου υπήρξαν σωτήρια γεγονότα για την ελληνική ελευθερία. Εάν και τα δύο αυτά συμβάντα καθυστερούσαν κατά ένα ή δύο μήνες το πάν, ίσως, θα είχε χαθεί για τους Έλληνες.

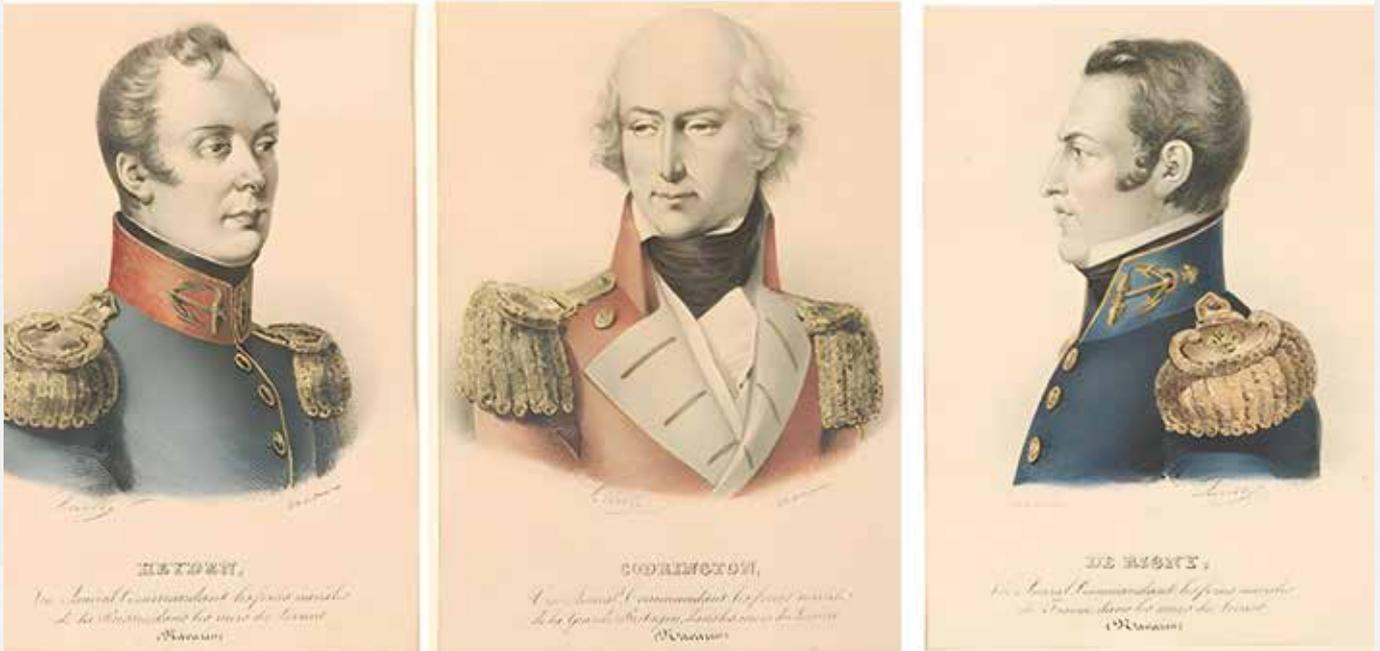
Έξι ημέρες μετά την υπογραφή της Συνθήκης του Λονδίνου, ήτοι την 12η Ιουλίου 1827, νέα συμμαχική Διάσκεψη των τριών Μεγάλων Δυνάμεων, πραγματοποιήθηκε στην αγγλική πρωτεύουσα. Η Διάσκεψη αυτή κατέληξε σε συγκεκριμένες οδηγίες που έπρεπε να σταλούν στους ναυάρχους, αρχηγούς των τριών στόλων, στη νοτιοανατολική Μεσόγειο.

Τα κυριότερα σημεία των οδηγιών αυτών απέβλεπαν στην αποδοχή εκ μέρους των εμπολέμων (Ελλήνων και Τούρκων) Ανακωχής που εθεωρείτο απαραίτητη για να συζητηθούν οι όροι του συμβιβασμού. Τα σημαντικότερα σημεία είχαν ως εξής:

1. Εάν εντός μηνός η Πύλη δεν δεχθεί τη μεσολάβηση των τριών Δυνάμεων και δεν συγκατατεθεί στην ανακωχή, οι εν λόγω Δυνάμεις θα δηλώσουν σ' αυτήν ότι «*πρόκειται να χρησιμοποιήσουν όλη τα μέσα, που θα υπαγόρευαν οι περιστάσεις, για να επιτύχουν τα άμεσα αποτελέσματα της ανακωχής*».
2. Τα μέτρα αυτά θα είναι, η άμεση προσέγγιση των Ελλήνων και η συνένωση των στόλων των Μεγάλων Δυνάμεων, προκειμένου να εμποδιστεί κάθε τουρκική ή αιγυπτιακή βοήθεια σε άνδρες, όπλα, σκάφη και πολεμοφόδια, να φθάσει στην Ελλάδα ή τα νησιά του Αρχιπελάγους. Οι στόλοι θα μεταχειριστούν τους Έλληνες, στη συνέχεια, ως φίλους, χωρίς να μετάσχουν στις εχθροπραξίες μεταξύ των εμπολέμων».
3. Επειδή οι οδηγίες αυτές δεν ήταν δυνατόν να προβλέψουν όλες τις περιπτώσεις που είναι αναγκαίες για την ελευθερία ενέργειας των αρχηγών των τριών στόλων, οι τελευταίοι αποκτούσαν το δικαίωμα αυτό με την παρούσα Διαταγή, εφ' όσον ήθελε προκύψει τέτοιο ζήτημα.

Η παράγραφος αυτή ήταν άκρως ενδιαφέρουσα, καθώς εκάλυπτε κάθε κοινή ενέργεια των ναυάρχων.

Άλλη Διαταγή του Ιουλίου 1827, επίσης, αναφερόταν στα γεωγραφικά όρια της επαναστατημένης Ελλάδας που οι σύμμαχοι στόλοι θα εφάρμοζαν τον αποκλεισμό, ώστε να

Από αριστερά προς τα δεξιά οι ναύαρχοι Χέυδεν, Κόδριγκτον και Δεριγνί.

Επιζωγραφισμένες λιθογραφίες του Levilly, Παρίσι.
Συλλογή: Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

εμποδίσουν την ενίσχυση των εκεί τουρκοαιγυπτιακών δυνάμεων, από την Κωνσταντινούπολη και την Αλεξάνδρεια, αντιστοίχως.

Η γραμμή του αποκλεισμού άρχιζε από τον Παγασητικό Κόλπο, περιελάμβανε τα νησιά του Αιγαίου, πλύν της Κρήτης και της Σάμου, όλες τις ακτές της Πελοποννήσου και κατέληγε στις εκβολές του Αχελώου προς δυσμάς.

Για την επιτυχία του αποκλεισμού προβλεπόταν και «καταδρομικός περίπλους μπροστά στο θηιάμι της Αλεξάνδρειας και την είσοδο των Δαρδανελιτών».

Στη συνέχεια υπήρξε παράγραφος ευνοϊκή προς τους Έλληνες επαναστάτες, καθώς οι τρεις στόλαρχοι προτρέπονταν να συνεργασθούν με τις ναυτικές δυνάμεις τους, στο ζήτημα του αποκλεισμού των ελληνικών παραλιών, ώστε να μη μπορέσουν οι τουρκοαιγύπτιοι να ενισχύσουν τις δυνάμεις τους που μάχονταν κατά των επαναστατών στη χερσαία Ελλάδα.

Ιδού η σχετική παράγραφος:

«Θα ήταν ωφέλιμο οι ελληνικές ναυτικές δυνάμεις να συνεργασθούν με τους στόλους των συμμάχων για να διατηρηθεί ο αποκλεισμός της ηπειρωτικής Ελλάδας εντός των προσδιοριζομένων ορίων».

Με τη Διαταγή αυτή, δηλαδή, προτρέπονταν οι Έλληνες επαναστάτες να συμμετάσχουν σε κοινή ναυτική επιχείρηση με τους στόλους των τριών Μεγάλων Δυνάμεων, γεγονός που εσήμαινε μια ακόμη αναγνώριση των επαναστατών ως

«εμπολέμων» και επομένως επιπρόσθετη αναγνώριση της Ελληνικής Εθνεγερσίας.

Ο εμπνευστής της Συνθήκης της 6ης Ιουλίου 1827 Βρετανός πρωθυπουργός Τζορτζ Κάνινγκ προκειμένου να εξασφαλίσει την επιτυχία της πολιτικής του, είχε φροντίσει πριν από την κατάρτιση και υπογραφή της ως άνω συμφωνίας, να στείλει (1826) στην Κωνσταντινούπολη, ως πρεσβευτή της χώρας του, τον εξάδελφό του Στράτφορντ Κάνινγκ, όχι μόνο για λόγους εμπιστοσύνης, αλλά και διότι ο τελευταίος διακατεχόταν από φιλελεύθερα συναισθήματα και πρέπει να ήταν επηρεασμένος από τη φιλελληνική κίνηση του Λονδίνου.

Ευνοϊκή συγκυρία

Για τους Έλληνες καταλυτική υπήρξε η παρουσία του Τζορτζ Κάνινγκ, στην ηγεσία, αρχικά του Φόρεϊν Όφφισ και κατόπιν της κυβέρνησης, και του εξαδέλφου του Στράτφορντ ως πρεσβευτού στην Κωνσταντινούπολη. Επιπλέον, το γεγονός ότι από τον Φεβρουάριο του 1827 αρχηγός του αγγλικού στόλου της Μεσογείου ήταν ο επίσης φιλέλληνας Κόδριγκτον, και αρχηγός του Ναυαρχείου ο λόρδος Κλάρενς, αργότερα βασιλεύς Ουίλιαμ Δ' (ο οποίος παρακινούσε κρυφά τον Κόδριγκτον να δράσει υπέρ των Ελλήνων, επιταχύνοντας τη ναυμαχία) αποτελούσε μοναδική, ευνοϊκή συγκυρία για την ευόδωση του μεγάλου αγώνα των Ελλήνων για την απελευθέρωσή τους. Σημειωτέον, ότι ο Ουίλιαμ, ως αρχηγός του Ναυαρχείου, στη διαταγή που έστειλε στον Κόδριγκτον και που ήταν «ήξεις – αφίξεις» για να τηρηθούν τα προσχήματα, στο περιθώριό της, έγραψε με μολύβι «Τράβα μπρος Νέβηλ» (το υποκοριστικό του Κόδριγκτον) που

εσήμαινε «Όρμα τους». Όταν ο Ουίλιαμ έγινε βασιλιάς επίμπεσε τον Κόδριγκτον ανακηρύσσοντάς τον Ιππότη.

Στα μέσα Ιουλίου του 1827 ο Κόδριγκτον έφθασε στο Ναύπλιο, πρωτεύουσα των επαναστατημένων Ελλήνων, προερχόμενος από τη Μάλτα. Στο Ναύπλιο, ο Άγγλος ναύαρχος συναντήθηκε με Έλληνες ηγετικούς παράγοντες και με τον διοικητή της αγγλικής ναυτικής μοίρας στο Αιγαίο, ναύαρχο Χάμιλτον, που έφθασε λίγες ημέρες μετά και ο οποίος τον πληροφόρησε για την υπογραφή της Συνθήκης του Λονδίνου.

Στη συνέχεια ο Κόδριγκτον μετέβη στη Σμύρνη από όπου θα είχε ευκολότερη επικοινωνία με τον Άγγλο πρεσβευτή στην Κωνσταντινούπολη Στράτφορντ Κάνινγκ, ο οποίος του έστειλε το κείμενο της Συνθήκης για να το μελετήσει.

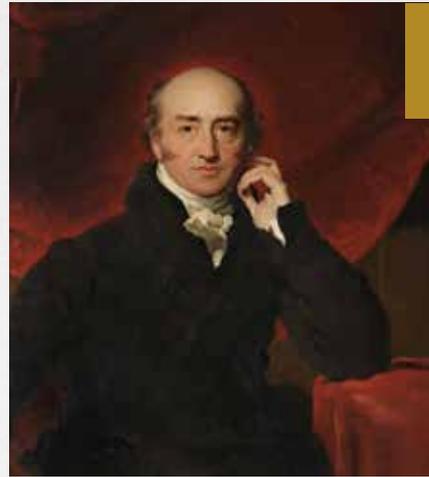
Στην απάντηση του προς τον Στράτφορντ, ο αρχηγός του βρετανικού στόλου στη Μεσόγειο, του ανέφερε ότι έτσι όπως είναι διατυπωμένο το κείμενο της Συνθήκης, εάν οι Τούρκοι δεν εφαρμόσουν ό,τι αυτό απαιτεί (ανακωχή), η σύγκρουση των συμμαχών ναυτικών δυνάμεων με τις τουρκοαιγυπτιακές δυνάμεις είναι αναπόφευκτη.

Και επειδή στην περίπτωση του Ναυαρίνου οι δυνάμεις των Τουρκοαιγυπτίων θα ήταν ναυτικές, ολόκληρη πολεμική αρμάδα μάλιστα, η αναπόφευκτη σύγκρουση θα είχε τη μορφή ναυμαχίας.

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι μεταξύ των Ελλήνων επαναστατών, ο αγγλικός παράγων είχε περισσότερες συμπάθειες λόγω της δραστηριότητας του λόρδου Βύρωνα και του τραγικού θανάτου του, αλλά και αξιωματικών του αγγλικού στρατού και ναυτικού που ήλθαν στην αγωνιζόμενη Ελλάδα και έθεσαν εαυτούς στη διάθεσή της. Επρόκειτο μεταξύ άλλων για τον ναύαρχο Κόχραν που απέκλεισε με τον ελληνικό στόλο της ακτές της Ηπείρου για να εμποδίσει ενίσχυση των τουρκικών δυνάμεων απ' έξω. Τον Χάμιλτον που ηγείτο των ναυτικών επαναστατικών δυνάμεων στο Αιγαίο. Και τον Τσωρτς που βάδιζε επί κεφαλής πεζικών δυνάμεων από την Κόρινθο προς την Πάτρα για να την καταλάβει και εκδιώξει απ' αυτήν τους Τούρκους.

Το χρονολόγιο

Δεδομένου ότι ο τουρκοαιγυπτιακός στόλος ήταν ελλειμματικός στο Ναυαρίνο, αναμένοντας την απάντηση της Πύλης για το εάν θα έπρεπε ή όχι να δεχθεί την ανακωχή που είχαν προτείνει οι τρεις Σύμμαχες Δυνάμεις, οπότε ή θα παρέμενε ειρηνικά στον ιστορικό για τους Έλληνες κόλπο (το 420 π.Χ είχε διεξαχθεί σφοδρή ναυμαχία μεταξύ Αθηναίων και Σπαρτιατών, στο πλαίσιο του Πελοποννησιακού Πολέμου, που έληξε υπέρ των Αθηναίων), ή θα εξερχόταν και θα έπλεε προς την Ύδρα, η κατάληψη της οποίας αποτελούσε τον υπ' αριθμόν 1 στόχο του Αιγυπτίου ναυάρχου Ιμπραήμ, οι Κόδρι-

Τζορτζ Κάνινγκ,
του Thomas
Lawrence (1769–
1830). Λάδι σε
καμβά.

Άγγλος φιλέλληνας πολιτικός, που διετέλεσε Υπουργός Εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας και πρωθυπουργός κατά την περίοδο 10 Απριλίου-8 Αυγούστου του 1827.

γκτον και Δεριγνύ αποφάσισαν την τοποθέτηση των στόλων τους, μέχρις ότου φθάσει και ο ρωσικός στόλος, στην είσοδο του Ναυαρίνου, ώστε να ελέγχουν τις κινήσεις του Ιμπραήμ.

Την 21η Σεπτεμβρίου 1827 ο Αιγύπτιος αρχιστράτηγος διέταξε τον στόλο του να αποπλεύσει με προορισμό την Ύδρα. Οι πρώτες μοίρες των Τουρκοαιγυπτίων, που εξήλθαν του κόλπου του Ναυαρίνου, προκάλεσαν συναγερμό στους Συμμάχους, οι οποίοι, μολοντί δεν είχε φθάσει ακόμη ο ρωσικός στόλος και μειονεκτούσαν σε αριθμό σκαφών του αντιπάλου, ετοιμάστηκαν να ναυμαχήσουν μαζί του.

Δεν χρειάστηκε, όμως, διότι ξέσπασε καταιγίδα, ξαφνικά, γεγονός που ανάγκασε τους Τουρκοαιγύπτιους να επιστρέψουν στη βάση τους.

Το συμβάν ανάγκασε τους Κόδριγκτον και Δεριγνύ να επιδιώξουν συνάντηση με τον Ιμπραήμ, η οποία πραγματοποιήθηκε την 25η Σεπτεμβρίου 1827, στη μεσσηνιακή ακτή της Πύλου, στο στρατηγείο του Αιγυπτίου αντιβασιλέως και αρχιναυάρχου.

Εκεί, παρουσία σχεδόν ολοκλήρου του τουρκοαιγυπτιακού επιτελείου του Ιμπραήμ οι δύο σύμμαχοι στόλαρχοι ξεκαθάρισαν στον Αιγύπτιο αρχιστράτηγο και τους επιτελείς του, ότι η Συνθήκη του Λονδίνου της 6ης Ιουλίου 1827 τους υποχρέωνε να εμποδίσουν κάθε προσπάθεια των Τουρκοαιγυπτίων να επιχειρήσουν δια θαλάσσης κατάληψη ελληνικού εδάφους, ή να ενισχύσουν μαχομένους συμπατριώτες τους, που είχαν αποκλειστεί από συμμαχικές ή ελληνικές επαναστατικές δυνάμεις, οι οποίες επειδή είχαν δεχθεί την ανακωχή τους είχε ζητηθεί από τους Συμμάχους να τους βοηθούν στην επιχείρηση αποκλεισμού των τουρκοαιγυπτιακών δυνάμεων.

Ο Ιμπραήμ τους απάντησε ότι είναι στρατιώτης και όχι διπλωμάτης ή πολιτικός και ως εκ τούτου δέχεται και εκτελεί στρατιωτικές διαταγές μόνο. Πρόσθεσε δε, ότι η διαταγή που είχε πάρει ήταν να καταλάβει την Ύδρα.

Ο Κόδριγκτον και ο Δεριγνύ τον προειδοποίησαν, τότε, ότι εάν βγει από τον κόλπο του Ναυαρίνου με τα πλοία του, εκείνοι θα τα κτυπήσουν με τα πυροβόλα τους.

Κατόπιν αυτού ο Ιμπραήμ υπαναχώρησε και συμφώνησε μαζί τους ότι θα αναμένει την απάντηση από την Κωνσταντινούπολη, για το εάν η Πύλη αποδέχεται ή όχι την Ανακωχή.

Εν αναμονή, δηλαδή της επίσημης ή μη ανακωχής, η οποία αναμένετο περί την 15η Οκτωβρίου, οι δύο σύμμαχοι ναύαρχοι και ο Ιμπραήμ συμφώνησαν σε δική τους ανακωχή.

Την επομένη, όμως (26 Σεπτεμβρίου), ο Ιμπραήμ έδειξε στον Κόδριγκτον, που ως αρχαιότερος ήταν ο αρχηγός των συμμαχικών στόλων, πόσο αξιόπιστος είναι ο λόγος του, δι-αμηνύοντας στον Άγγλο ναύαρχο, ότι έχει την πρόθεση να στείλει μια μοίρα του για να μεταφέρει εφόδια και τροφές στους αγωνιζόμενους Τούρκους της Πάτρας.

Πρόθεση, βέβαια, που δεν επρόκειτο να υλοποιηθεί, διότι η απάντηση του Κόδριγκτον ήταν άκρως αυστηρή. Τέσσερις ημέρες μετά, όμως, ο Ιμπραήμ επανήλθε στα της προθέσεώς του, χωρίς να ειδοποιήσει αυτή τη φορά τον Άγγλο ναύαρχο, στέλνοντας προς την Πάτρα για ενίσχυση των αμυνομένων Τούρκων 48 πολεμικά πλοία. Σχεδόν τον μισό τουρκοαιγυπτιακό στόλο, δηλαδή.

Αφορμή για την κίνηση αυτή του Ιμπραήμ ήταν η εκμέ-ρους του Άστιγος καταβύθιση εννέα τουρκικών πολεμικών σκαφών στον κόλπο των Σαλώνων.

Πάλι όμως ο Ιμπραήμ υπαναχώρησε διότι έφθασε στο Ναυαρίνο η πρώτη μοίρα του ρωσικού στόλου, με τα υπό-λοιπα σκάφη του τσάρου να αναμένονται σε ελάχιστο χρόνο (3 Οκτωβρίου).

Στη συνέχεια ο Ιμπραήμ έφυγε από το Ναυαρίνο και μετέβη στη Μεθώνη, όπου ήταν το στρατηγείο του για τις επιχειρήσεις στην ξηρά. Από εκεί διηύθυνε την εκστρατεία ερήμωσης της Πελοποννήσου με τη σύλληψη, απαγωγή και μεταφορά στην Αίγυπτο χιλιάδων Ελλήνων κατοίκων της, την πυρπόληση των δασών, ελαιοδένδρων και λοιπών καρποφόρων δένδρων της και γενικά τη μετατροπή της σε καμένη γη, πράγμα που σήμαινε παραβίαση της Ανακωχής.

Οι τρεις ναύαρχοι απέκτησαν σαφέστερη εικόνα των κα-ταστροφών και θηριωδιών του τουρκοαιγυπτιακού στρα-τού, σε βάρος αμάχου πληθυσμού μάλιστα, ενημερωθέντες γι' αυτό, προσωπικά από τον Βρετανό αξιωματικό Χάμιλ-τον, ο οποίος έφθασε στο Ναυαρίνο την 15η Οκτωβρίου. Τότε, οι τρεις ναύαρχοι διεμήνυσαν στον Ιμπραήμ ότι η πολιτική του συνιστά παραβίαση της Ανακωχής και ότι γι' αυτό θα υπάρξουν συνέπειες.

Την 17η Οκτωβρίου ο Γάλλος ναύαρχος Δεριγνύ έπει-σε τους συναδέλφους του, Γάλλους αξιωματικούς, που ήταν εκπαιδευτές και σύμβουλοι του αιγυπτιακού στόλου, να τον εγκαταλείψουν και να μη μετάσχουν σε μια πιθανή σύγκρουσή του, με τον στόλο της πατρίδας τους. Πολλοί Γάλλοι αξιωματικοί, μετά την οριστική ήττα του Ναπολέον-τα, πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους στα στρατεύματα άλλων χωρών – μερικοί απ' αυτούς στο αιγυπτιακό στράτευμα και

ναυτικό. Οι αξιωματικοί αυτοί ακολούθησαν τη συμβουλή του Δεριγνύ και παραιτήθηκαν των υπηρεσιών τους στους Αιγυπτίους, πλην του αξιολογότερου απ' αυτούς, Λετελιέ.

Την 18η Οκτωβρίου ο Κόδριγκτον κάλεσε τους δύο συ-ναδέλφους του, για να τους πει ότι δεν θα μπορούσε να συ-νεχιστεί η παραμονή των τριών στόλων έξω από τον κόλπο του Ναυαρίνου, διότι κατά τον χειμώνα αναμένονταν καται-γίδες που θα μπορούσαν να διασκορπίσουν τα σκάφη τους. Γι' αυτό, θα έπρεπε να αναζητηθεί υπήνεμο μέρος για την παραμονή του στόλου. Και καλλίτερο από τον κόλπο του Ναυαρίνου δεν υπήρχε στην περιοχή.

Οι εμπόλεμες δυνάμεις

Η απόφαση των ναυάρχων συνδυάστηκε με μια άλλη που στόχευε στην επιβολή στους Τουρκοαιγυπτίους de facto ανακωχής. Τι εσήμαινε αυτό; Ότι αφού οι Τουρκοαιγύπτιοι δεν δέχονταν την Ανακωχή, ή εν πάση περιπτώσει καθυστε-ρούσε να φθάσει η απάντηση από την Κωνσταντινούπολη (η απάντηση έφθασε τη 19η Οκτωβρίου, ήταν αρνητική και περιείχε διαταγή στον Ιμπραήμ να επιτεθεί κατά της Ύδρας – αλλά ο Αιγύπτιος αρχιστράτηγος βρισκόταν στη Μεθώνη και όχι στο Ναυαρίνο για να γίνει αμέσως γνώστης της) οι τρεις ναύαρχοι, μια και εισέρχονταν στο λιμάνι του Ναυαρί-νου θα ελάμβαναν τέτοιες θέσεις, ώστε να ακινητοποιήσουν τον αντίπαλο στόλο και να μπορούν να συγκρουστούν μαζί του εάν αυτός επιχειρούσε επίθεση εναντίον τους.

Η κατάληψη καταλλήλων θέσεων για μάχη ήταν εκ των ων ουκ άνευ, διότι ο συμμαχικός στόλος υστερούσε σε αριθ-μό σκαφών του τουρκοαιγυπτιακού, σε αναλογία 1 προς 3.

Οι αξιωματικοί ναύτες του, βέβαια, ήταν πολύ πιο έμπει-ροι από τους Τουρκοαιγυπτίους και γνώριζαν περισσότερο απ' αυτούς τη ναυτική πολεμική τέχνη, ώστε να μπορέ-σουν να ανταποκριθούν επιτυχώς στις απαιτήσεις του αγώ-να, όταν θα εδίδετο το σύνθημα «πύρ».

Το σύνθημα αυτό, ως γενικής λήψεως, θα ήταν περιττό αν η πρώτη βολή ριχνόταν από τουρκοαιγυπτιακό πλοίο. Αν συνέβαινε κάτι τέτοιο, η απάντηση θα έπρεπε να είναι ομαδική και κεραυνοβόλα, τείνουσα προς την καταστροφή ολόκληρου του εχθρικού στόλου.

Πολύ νωρίς το πρωί της 20ης Οκτωβρίου άρχισαν οι προετοιμασίες για την είσοδο του συμμαχικού στόλου στον όρμο του Ναυαρίνου, όπως επίσης και οι προετοιμασίες για τη δράση των πυροβόλων, ώστε να είναι σε ετοιμότητα αμέ-σως μόλις η ανάγκη το απαιτούσε.

Ο συμμαχικός στόλος που έπλεε προς την είσοδο του όρμου απετελείτο από 27 πλοία, από τα οποία 12 ήταν αγ-γλικά, 8 ρωσικά και 7 γαλλικά, με 1.388 πυροβόλα σύνολο και 17.000 άνδρες.

Ο τουρκοαιγυπτιακός στόλος που βρισκόταν εντός του όρμου απεπελείτο από 100, ίσως και περισσότερα σκάφη, από τα οποία, όμως, μάχιμα ήταν 85. Έφεραν 2.000 πυροβόλα και περί τους 25.000 άνδρες. Ο μικτός αυτός στόλος ήταν παρατεταγμένος για μάχη, σε σχήμα πετάλου.

Όπως αναφέρει ο Βρετανός ιστορικός Φίνλεϋ στην "Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως", τόμος Β', σελ. 175 (μετάφραση Αλίκης Γεωργούλη, θεώρηση Ελένης Γαρίδη, επιμέλεια Τάσου Βουρνά, έκδοση Α/φων Τολίδη), τα τουρκοαιγυπτιακά σκάφη, 82 τον αριθμό, σχημάτιζαν «τα δύο τρίτα ενός κύκλου απέναντι από την είσοδο του λιμανιού...».

Τα πλοία ήταν παρατεταγμένα (σσ. σε σχήμα πετάλου) σε τρεις σειρές, έτσι που τα πυροβόλα της δεύτερης και της τρίτης γραμμής να μπορούν να δρουν προστατευμένα μέσα από τα κενά των πλοίων της πρώτης σειράς. Την πρώτη γραμμή τη σχημάτιζαν εικοσιδύο βαριά σκάφη. Τρία πυροπολικά βρισκόνταν στο κάθε άκρο της (σσ. είναι προφανές ότι τα πυροπολικά αυτά θα δρούσαν εναντίον σκαφών του συμμαχικού στόλου που θα πλαγιοκοπούσαν τον τουρκοαιγυπτιακό και θα έρχονταν σε σύγκρουση μαζί του).

Η αφορμή

Πρώτο από τα 27 συμμαχικά σκάφη μπήκε στο λιμάνι του Ναυαρίνου, περί την 13.30' ώρα, η αγγλική ναυαρχίδα "Ασία" της οποίας επέβαινε ο αρχιναύαρχος Κόδριγκτον.

Λίγο πριν ο Αιγύπτιος ναύαρχος ζήτησε με τηλεβόα από τον Άγγλο ναύαρχο να μην μπει στο λιμάνι.

Με τηλεβόα του απάντησε ο Κόδριγκτον:

— *Ήρθα για να δώσω και όχι για να πάρω διαταγές.*

Η "Ασία" αγκυροβόλησε στις 14.10', στο ανατολικό άκρο του τουρκοαιγυπτιακού πετάλου, σε θέση βολής από τη ναυαρχίδα του Μωχαρέμ Μπέη. Στη συνέχεια όλα τα πλοία του συμμαχικού στόλου άρχισαν να παίρνουν τις θέσεις που είχαν προκαθοριστεί γι' αυτά.

Ένα από τα σκάφη του αγγλικού στόλου, το "Ντάρτμουθ" με πλοίαρχο τον Φέλοους, είχε εντολή να παρακολουθεί τις κινήσεις των πυροπολιτών και αυτό έκανε.

Στις 14.15' περίπου, ο Φέλοους είδε τουρκοαιγυπτιακή λέμβο να προσεγγίζει ένα από τα πυροπολικά και να το προετοιμάζει για έκρηξη. Έστειλε αμέσως μια λέμβο για να προσεγγίσει την εχθρική και να ματαιώσει τις επιθετικές ενέργειές της.

Στην αγγλική λέμβο, που είχε αναπεπταμένη λευκή σημαία, επέβαιναν εκτός από τους ναύτες, ένας αξιωματικός, ο υποπλοίαρχος Φιτορόϋ και ο δόκιμος Φόρβες. Ο Φιτορόϋ, θα ζητούσε από τον κυβερνήτη της εχθρικής λέμβου να σταματήσει τη διαδικασία πυροδότησης του πυροπολικού, διότι άλλως θα μπορούσε ν' ακολουθήσει η καταστροφή του τουρκοαιγυπτιακού στόλου από τον συμμαχικό (ο οποίος όμως δεν είχε όλος εισέλθει στον όρμο του Ναυαρίνου και δεν ήταν εξ' ολοκλήρου έτοιμος για ναυμαχία).

Ενώ όμως η αγγλική λέμβος προσέγγιζε την τουρκοαιγυπτιακή, σφαίρα που ρίχτηκε από την εχθρική λέμβο τραυμάτισε θανάσιμα τον Φιτορόϋ, ενώ δεύτερη σφαίρα σκότωσε και τον Φόρβες.

Το "Ντάρτμουθ" έρριξε τότε βολή πυροβόλου για την προστασία της βαλλομένης λέμβου του, οι περισσότεροι του προσωπικού της οποίας φονεύθηκαν ή τραυματίστηκαν.

Ακολούθησε προειδοποιητική βολή της γαλλικής ναυαρχίδας "Σειρήνα", στην οποία απάντησε πυροβόλο αιγυπτιακού σκάφους και φόνευσε Γάλλο ναύτη. Η "Σειρήνα" ανταπάντησε και το "Ντάρτμουθ" εβύθισε το υπό πυροδότηση αιγυπτιακό πυροπολικό.

Τότε ο Κόδριγκτον απέστειλε στον Αιγύπτιο ναύαρχο, τον υπασπιστή του και τον Έλληνα πιλότο του Πέτρο Μικελή, για να ζητήσουν την παύση της μέχρι τότε σύγκρουσης, ώστε ν' αποφευχθεί η γενίκευσή της.

Αλλά ενώ η συνάντηση των απεσταλμένων του Κόδριγκτον με τον Μωχαρέμ μπέη είχε λήξει και οι πρώτοι ετοιμάζονταν να αποβιβασθούν της αιγυπτιακής ναυαρχίδας, ένας Αιγύπτιος ναύτης, παρακολουθώντας τα διαδραματιζόμενα από φινιστρίνι άλλου αιγυπτιακού σκάφους ανεγνώρισε τον Πέτρο Μικελή, του οποίου ήξερε την καταγωγή, τράβηξε το περίστροφό του, πυροβόλησε τον Έλληνα ναυτικό πιλότο και τον εφόνευσε.

Λίγα λεπτά μετά, η αιγυπτιακή ναυαρχίδα άνοιγε πύρ κατά της αγγλικής. Αλλά η "Ασία" απάντησε με όλα τα πυροβόλα της και καταβύθισε την αιγυπτιακή, ενώ η σύγκρουση γενικευόταν.

Παραθέτουμε απόσπασμα περιγραφής της ναυμαχίας από τον αείμνηστο Ακαδημαϊκό Διονύσιο Κόκκινο, (6ος τόμος του έργου του "Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως" – βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών), εκδοτικός οίκος "Μέλισσα".

«*Η ναυμαχία, εις την οποίαν συμμετείχαν τριών όσα τα σκάφη, εσυνεχίζετο αγρία και εξολοθρευτική. Καπνός εκά-*

Ήλυπε την επιφάνειαν του θιμένου, αηλιού μελανός εκ των εκρήξεων, αηλιού κατά θενικάζοντας όγκους νεφών εκτινασσομένους από αθεάτους κρατήρας και υψούμενους προς τον ουρανόν, διασιζομένους από τα πύρινα τόξα των βορών, από φλογώδεις αναλαμπάς με σάλαγον φοβερόν από τας ανατινάξεις, από κραυγάς εις ποηλάς γλώσσας, από αγωνιώδεις επικλήσεις προς σωτηρίαν, από μανιώδη παραγγέλματα, από κατάρας και βλασφημίας και τραγικούς σαρκασμούς, από την φοβεράν μουσικήν της μανίας του πολέμου κατά την ώραν που συντελείται ο όλιεθρος».

Η ναυμαχία διήρκωσε περί τις τέσσερις ώρες. Έληξε την 18.00' ώρα, με απόλυτη επικράτηση του συμμαχικού στόλου, ουδένα πλοίο του οποίου βυθίστηκε, γεγονός που οφειλόταν στην αστοχία των ανδρών του τουρκοαιγυπτιακού στόλου.

Υπέστησαν, βέβαια, αρκετά συμμαχικά πλοία ζημιές. Ενώ από το προσωπικό τους καταμετρήθηκαν 174 νεκροί και 475 τραυματίες.

Ο εχθρός υπέστη συντριβή. Εξήντα πλοία του καταστράφηκαν πλήρως. Ενώ από το προσωπικό του οι νεκροί ανήλθαν σε 6.000 και οι τραυματίες σε 4.000.

Σε όλη τη διάρκεια της νυκτός, της 20ης προς 21η Οκτωβρίου, ο όρμος του Ναυαρίνου είχε μετατραπεί σε θέατρο φλογών και εκρήξεων, διαδεχομένων η μία την άλλη, καθώς τα τουρκοαιγυπτιακά σκάφη ανατινάσσονταν το ένα μετά το άλλο.

Την 21η Οκτωβρίου, ο Ιμπραήμ επέστρεψε από τη Μεθώνη και βρέθηκε μπροστά σε ένα πρωτοφανές ναυτικό νεκροταφείο.

Τα μετά

Την 24η Οκτωβρίου, ο Κόδριγκτον, στην Ημερησία Διαταγή του, απέδιδε εξ' ολοκλήρου την ευθύνη της ναυμαχίας στους Τουρκοαιγυπτίους. Ενώ την ίδια ημέρα, με επιστολή του προς τους Έλληνες επαναστάτες τους συνιστούσε να αποκλείσουν τον Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο.

Την 25η Οκτωβρίου, οι συμμαχικοί στόλοι απέπλεαν από το Ναυαρίνο, ενώ τα υπολείμματα του τουρκοαιγυπτιακού στόλου ακολούθησαν, τον Δεκέμβριο.

Ο Ιμπραήμ ωστόσο, συνέχισε την παραμονή του στην Πελοπόννησο για ένα ακόμη έτος.

Η καταναυμάχηση του τουρκοαιγυπτιακού στόλου δεν συνέτισε τον σουλτάνο, ο οποίος συνέχισε να αρνείται την αποδοχή της Συνθήκης του Λονδίνου, της 6ης Ιουλίου 1827.

Έτσι, στις 27 Νοεμβρίου 1827, οι πρεσβευτές της Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσίας εξήτησαν και έλαβαν από την Πύλη τα διαβατήριά τους και ανεχώρησαν από την Τουρκία. Εξ' άλλου, στις 30 Νοεμβρίου, οι Ρώσοι κατήγγειλαν τη Συνθήκη του Άκκερμαν, του 1826, με τους Τούρκους, με την

οποία ρυθμιζόνταν ζητήματα της Βαλκανικής (Μολδαβίας, Βλαχίας, Σερβίας και διάπλου Στενών), γεγονός που προμήνυε διάθεση της Αγίας Πετρούπολης να μεταβάλει την εν λόγω Συνθήκη με νέους όρους πιο επιβαρυντικούς για την Τουρκία, αλλαγή που θα γινόταν με πόλεμο.

Τον Δεκέμβριο του 1827 ο Κόδριγκτον προσέφερε νέα υπηρεσία προς την Ελληνική Επανάσταση και μάλιστα με πρωτοβουλία του.

Χωρίς να έχει σχετική εντολή, μετέβη στην Αλεξάνδρεια και έπεισε τον Μωχάμεντ Άλη να διατάξει την επιστροφή του γιου του Ιμπραήμ και του στρατεύματός του από την Ελλάδα.

Όταν η Ελλάδα ελευθερώθηκε, ευγνωμονούσα έδωσε το όνομα του Κάνινγκ σε κεντρική πλατεία της πρωτεύουσάς της και το όνομα του Κόδριγκτον σε μια από τις οδούς της σε κεντρικό σημείο των Αθηνών.

Οι επαναστατημένοι Έλληνες ευτύχησαν σε κρίσιμη εποχή του αγώνα τους να είναι υπουργός Εξωτερικών και κατόπιν πρωθυπουργός άτομο που συμπαθούσε την υπόθεσή τους (Κάνινγκ) και αρχηγός του αγγλικού στόλου στη Μεσόγειο ο Κόδριγκτον.

Μετά τον θάνατο του Κάνινγκ, πρωθυπουργός στην Αγγλία έγινε ένα άχρουν και άβουλο άτομο. Ένα «τίποτα», που έφερε το όνομα Γκόντερικ και δεν έβλεπε την ώρα πότε ν' απαλλαγεί από τις ευθύνες του, γεγονός που συνέβη την 9η Ιανουαρίου 1828, με την αποδοχή της παραίτησής του από τον βασιλέα Γεώργιο Δ'.

Τον διαδέχθηκε ο δούξ του Ουέλινγκτον, ο νικητής του Τραλφάγκαρ, όχι φιλελληνικών συναισθημάτων.

Επί των ημερών του Γκόντερικ άρχισε η αμφισβήτηση του Κόδριγκτον από την αγγλική κυβέρνηση, με την υποβολή του σ' ένα είδος γραπτής (εξ' αποστάσεως) ανάκρισης (του υποβλήθηκαν 10 ερωτήματα, το περιεχόμενο των οποίων έτεινε στο να του αποδοθεί η ευθύνη ότι ενήργησε παρά τις διαταγές που του είχαν δοθεί, ή στην ηπιότερη περίπτωση ότι παρανόησε το νόημα των προς αυτόν διαταγών.

Όταν το πρώτον συνήλθε η Βουλή των Κοινοτήτων, επί πρωθυπουργίας Ουέλινγκτον, την 29 Ιανουαρίου 1828 αναγνώσθηκε από τον βασιλέα Γεώργιο Δ', ο αποκαλούμενος Λόγος του Θρόνου, που συγγράφεται από τον πρωθυπουργό.

Στον Λόγο αυτό η Ναυμαχία του Ναυαρίνου χαρακτηριζόταν ως «ατυχές γεγονός»! Δήλωση μειωτική για το γόπτρο της Αγγλίας, η οποία εμφανιζόταν έτσι απολογουμένη έναντι της Πύλης, διότι σε μια ναυμαχία την ενίκησε, καταβυθίζοντας τον στόλο της.

«Ατυχές γεγονός», εσήμαινε ότι η ναυμαχία δεν είχε επιδιωχθεί από την αγγλική κυβέρνηση, αλλά επήλθε εκ διαφόρων συμπτώσεων.

Άφνη όμως, ο «Λόγος του Θρόνου», κι ένα παράθυρο για την αποκατάσταση των Ελλήνων, διότι θα αποτελούσε τραγω-

δία και για την ίδια την Αγγλία να ακυρώσει όσα για τη δημιουργία ενός μικρού ελληνικού κράτους είχε κάνει μέχρι τότε.

Το «ατυχές γεγονός»

Αντιγράφουμε το σχετικό εδάφιο του «Λόγου του Θρόνου» όπως το παραθέτει ο Κρις Γουντχάουζ, κατά μετάφραση του Σωκράτη Χατζηπολυχρόνη (έκδοση Βασ. Καλδής, 1977):

«Κατά την εφαρμογή των μέτρων που υιοθετήθηκαν για την επιβολή της συνθήκης (σ. της 6ης Ιουλίου 1827), έλαβε χώρα στο λιμάνι του Ναβαρίνου μια σύγκρουση, τελείως απροσδόκητη για την Αυτού Μεγαλειότητα, μεταξύ των στόλων των συμβαλλομένων Δυνάμεων και του στόλου της Οθωμανικής Πύλης. Παρ' όλη την ανδρεία που επέδειξε ο συνδυασμένος στόλος, η Αυτού Μεγαλειότης δεν μπορεί να μη θρηνήσει που αυτή η σύγκρουση χρειάστηκε να γίνει με τη ναυτική δύναμη ενός παιδιού συμμάχου· αλίτ' εξακολουθεί από παραπέρα εχθροπραξίες που θα εμποδίσουν τη φιλική διευθέτηση των διαφορών ανάμεσα στην Πύλη και τους Έλληνες, και η οποία είναι φανερό ότι θα αποβεί προς το κοινό συμφέρον τους».

Από την ανάγνωση του αποσπάσματος αυτού προκύπτει η ανάγκη επισήμανσης δύο ακόμη στοιχείων.

1^ο. Ενός επιβαρυντικού για το κύρος του βασιλέως της Αγγλίας, ο οποίος λίγο – πολύ λέει ότι «δεν μπορεί να μη θρηνήσει» γι' αυτό που συνέβη. Και 2^ο. Ενός βλακώδους, που συμπεραίνεται από τη βασιλική έκκληση για «φιλική διευθέτηση των διαφορών μεταξύ Πύλης και Ελλήνων». Μα ήταν δυνατόν να γίνει λόγος για φιλική διευθέτηση μετά το όργιο αίματος στο οποίο είχαν προβεί οι Τούρκοι για να καταστείλουν την Ελληνική Επανάσταση;

Ο σουλτάνος ούτε που άκουσε τις συγνώμες και τις εκκλήσεις του Άγγλου βασιλέως και συνέχισε τον πόλεμο. Αλλά και οι Άγγλοι ευτυχώς δεν έκαναν πίσω, συνέχισαν να επιμένουν στην απελευθέρωση των Ελλήνων.

Στο μεταξύ, οι δύο σύμμαχοί τους, Ρωσία και Γαλλία (σύμμαχοι στην ελληνική υπόθεση), μπήκαν περισσότερο στον Ελληνικό Αγώνα.

Οι Γάλλοι έστειλαν τον στρατηγό Μαιζόν στην Πελοπόννησο, με ένα εκστρατευτικό σώμα, για να διώξουν γρηγορότερα τον καθυστερούντα να αποχωρήσει και επιστρέψει στην Αίγυπτο, σφαγέα του ελληνικού λαού και καταστροφέα της ελληνικής υπαίθρου, Ιμπραήμ.

Ενώ οι Ρώσοι τον Απρίλιο του 1828 κήρυξαν τον πόλεμο στην Τουρκία, για την επίλυση των διαφορών τους στα Βαλκάνια, μετά την κατάργηση της Συνθήκης του Άκκερμαν, ο πόλεμος αυτός έληξε τον Σεπτέμβριο του 1829 με συντριπτική νίκη της Ρωσίας που, μεταξύ άλλων, επέβαλε στην Τουρκία ν' αποδεχθεί την ίδρυση ανεξαρτήτου ελληνικού κράτους, πράγμα που ο σουλτάνος αρνείτο μέχρι τότε.

Έτσι, πέντε μήνες αργότερα (Φεβρουάριος 1830), υπεγράφετο στο Λονδίνο η Ιδρυτική Διακήρυξη το νέου ελληνικού κράτους.

Ο πόλεμος κατά του Κόδριγκτον

Ως προς τον Άγγλο ναύαρχο Έντουαρντ Κόδριγκτον, ο χαρακτηρισμός της ναυμαχίας και νίκης του ως «ατυχούς γεγονότος» προκάλεσε θύελλα αντιδράσεων και δίχασε το Αγγλικό Κοινοβούλιο. Τόσο τη Βουλή των κοινοτήτων, όσο και τη Βουλή των Λόρδων.

Η Ναυμαχία του Ναυαρίνου, του Ambroise Louis Garneray (1783–1857).

Λάδι σε καμβά που χρονολογείται μεταξύ 1827–1830 και απεικονίζει την Πύλο. Συλλογή: Μουσείο Ιστορίας της Γαλλίας.

Η Ναυμαχία του Ναυαρίνου, του George Philip Reinagle (1802–1835).

Χρονολογείται στο 1828 και απεικονίζει την Πύλο. Συλλογή: National Maritime Museum του Greenwich.

Ο χαρακτηρισμός της ναυμαχίας ως «ατυχούς γεγονότος» είχε ως συνέπεια να μην αποδοθούν οι πρέπουσες τιμές και υλικές αποζημιώσεις στους Άγγλους αξιωματικούς και ναύτες που πολέμησαν στο Ναυαρίνο, γεγονός που προκάλεσε πρόσθετη οργή στους υποστηρικτές του Κόδριγκτον και τον ίδιο τον ναύαρχο. Αργότερα πάντως, αποδόθηκαν τα ηθικά και υλικά οφειλόμενα στους Άγγλους πολεμιστές του Ναυαρίνου.

Ενώ αυτή καθ' εαυτή η ναυμαχία θεωρήθηκε, στην αγγλική ιστοριογραφία, ως το σημαντικότερο και ενδοξότερο για την Αγγλία πολεμικό – ναυτικό συμβάν μετά από αυτήν του Τραλφάγκαρ.

Οι εχθροί του Κόδριγκτον στην αγγλική πολιτική σκηνή επινόησαν μια άνευ προηγουμένου σκευωρία για να αμαυρώσουν την ιστορία του Άγγλου ναυάρχου και αυτή τη νίκη του (με τον γαλλικό και ρωσικό στόλο, επίσης), στο Ναυαρίνο.

Η σκευωρία ήταν διαβολική. Τον κατηγορήσαν ότι δεν έκανε τίποτα για να εμποδίσει τη μεταφορά, με πλοία του αιγυπτιακού στόλου, στην Αλεξάνδρεια Ελλήνων σκλάβων, μεταξύ των οποίων γυναίκες και παιδιά.

Το θέμα ήλθε στη Βουλή των Κοινοτήτων, με επερώτηση, την 5η Μαρτίου 1828, στην οποία αναφερόταν η ναυμαχία. Ο αριθμός μεταφερθέντων σκλάβων υπολογιζόταν σε «2.000 με 3.000 άτομα, που διατέθηκαν προς πώληση στις αγορές της Αλεξάνδρειας».

Ταυτόχρονα σχεδόν ο Άγγλος πρόξενος στην Αλεξάνδρεια έστειλε στο Φόρεϊν Όφφισ αναφορές που μιλούσαν για 5.500 Έλληνες σκλάβους.

Σε άλλη επερώτηση τονιζόταν ότι «τα αιγυπτιακά πλοία με τους Έλληνες σκλάβους θα πρέπει να πέρασαν μέσα από τα σκάφη των συμμαχικών στόλων».

Αλλά την 25η Οκτωβρίου 1827, ο νικητής στόλος των Συμμάχων απέπλευσε από το Ναυαρίνο και μέχρι τότε από την ημέρα της ναυμαχίας (20 Οκτωβρίου) δεν είχε περάσει κανένα πλοίο από την είσοδο του ιστορικού όρμου. Ενώ τα πρώτα αιγυπτιακά πλοία απήλθαν του Ναυαρίνου την 19η Δεκεμβρίου.

Οι σκευωροί υπολόγιζαν ότι η κοινή γνώμη της Αγγλίας, που θεωρούσε τον Κόδριγκτον εθνικό ήρωα, δεν θα αποδεχόταν την εκ μέρους του μη επίδειξη ανθρωπιστικής συμπεριφοράς στο θέμα των Ελλήνων σκλάβων.

Η σκευωρία είχε ως αποτέλεσμα την ανάκληση του Κόδριγκτον από τη θέση του ως αρχηγού του Στόλου της Μεσογείου στις αρχές Ιουνίου 1828 και στις 22 Αυγούστου ο νικητής του Ναυαρίνου παρέδωσε τα καθήκοντά του στον ναύαρχο Πάλτνεϊ Μάλκολμ.

Η δικαίωση του Κόδριγκτον

Αργότερα αποκαλύφθηκε ότι δεν επρόκειτο παρά για 600 Έλληνες σκλάβους που μάλλον είχαν μεταφερθεί

στην Αίγυπτο είτε πριν αναλάβει ο Κόδριγκτον την ηγεσία του αγγλικού στόλου στη Μεσόγειο (πριν τον Φεβρουάριο του 1827, δηλαδή), γι' αυτό και μετά πάροδο μερικών μηνών η όλη ιστορία πέρασε στο περιθώριο. Τότε η κυβέρνηση Ουέλινγκτον αποστράτευσε τον Κόδριγκτον και όρισε την αρμόζουσα σ' αυτόν και στην ιστορία του σύνταξη. Ο αποστρατευθείς ναύαρχος όμως αρνήθηκε τη σύνταξη χωρίς προηγούμενη ηθική αποκατάστασή του και ζήτησε να του αναφερθεί ο λόγος της ανάκλησής του.

«Γιατί φάνηκε ότι ερμήνευσε τις διαταγές που έλαβες διαφορετικά, απ' ότι εγώ και οι συνάδελφοί μου καταλάβαμε, οπότε αντελήφθη ότι δεν μπορούμε να συνεχίσουμε άηχο», του απάντησε το 1829, ο Ουέλινγκτον, που ανέλαβε πρωθυπουργός την 9 Ιανουαρίου 1828.

Λέγοντας ο Ουέλινγκτον «απ' ότι εγώ και οι συνάδελφοί μου (υπουργοί) καταλάβαμε», εννοούσε ως χρόνο το διάστημα μετά τον Μάρτιο του 1828. Οι διαταγές όμως είχαν δοθεί προς τον Κόδριγκτον το καλοκαίρι του 1827 και από άλλη κυβέρνηση. Αυτή του λόρδου Γκόντερικ.

Όταν η σκευωρία κατέπεσε αφ' εαυτής, αποδειχθείσα πολιτική παγίδα κατά του Κόδριγκτον και όταν απεκαλύφθη το μίσος μιας κυρίαρχης ομάδας πολιτικών (φιλότουρκων) κατά του ιδίου προσώπου, ο αποστρατευθείς ναύαρχος ανεκλήθη στην ενέργεια και του ανατέθηκε η αρχηγία του αγγλικού στόλου στο στενό της Μάγχης.

Το 1831, εξ' άλλου, ο αγγλικός λαός τον εξέλεξε μέλος της Βουλής των Κοινοτήτων. Με την ιδιότητά του αυτή έκανε το παν εντός του Κοινοβουλίου, για να δικαιωθούν ηθικά και υλικά όλοι οι μαχητές του Ναυαρίνου. Κατέθεσε επερωτήσεις και ερωτήσεις που πήραν μεγάλη δημοσιότητα.

Έχοντας μαζί του την κοινή γνώμη, η κυβέρνηση αναγκάστηκε την 3η Ιουλίου 1834 να αναγνωρίσει το μέγεθος και την αξία της νίκης στο Ναυαρίνο, «εγκρίνοντας το ποσό των 60.000 στερλινών για αποζημιώσεις των αξιωματικών, ναυτών και πεζοναυτών που έλαβαν μέρος στη ναυμαχία».

Στη Βουλή ο Κόδριγκτον μετείχε όντας αξιωματικός του Ναυτικού εν ενεργεία (το επέτρεπε η νομοθεσία της εποχής).

Έτσι, η σταδιοδρομία του στο Πολεμικό Ναυτικό συνεχίστηκε με την εκ μέρους του ανάληψη της αρχηγίας του Στόλου στο Πόρτσμουθ, το 1839.

Ο Κόδριγκτον ανεδείχθη σε ένα εκ των σημαντικότερων μαχίμων αξιωματικών στην ιστορία του Βρετανικού Ναυτικού. Δεν ήταν ποτέ αξιωματικός γραφείου.

Το ίδιο συνέβη και με τον ναύαρχο Χέϋδεν, ο οποίος μπορεί να αποτελούσε μέλος της ρωσικής αριστοκρατίας, ήταν όμως αξιωματικός σε πεδία μαχών μέχρι την αποστράτευσή του.

Ο Γάλλος ναύαρχος, Δεριγνύ, κατέληξε πολιτικός και διπλωμάτης, ηγούμενος των Υπουργείων Ναυτικών και Εξωτερικών της πατρίδας του, μετά τη δόξα που απέκτησε στο Ναυαρίνο.

Ναυμαχία του Ναυαρίνου, του Vladimir Kosov.

Σύγχρονος πίνακας, λάδι σε μουσαμά, του 2021. Η ένταση της ιστορικής ναυμαχίας του Ναυαρίνου συνεχίζει να δρα ως αστείρευτη πηγή έμπνευσης για σύγχρονους καλλιτέχνες.

ΕΚΚΙΝΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΝΑΥΑΡΙΝΟΥ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΑΣΙΑΤΩΝ,
ΕΛΛΗΝΩΝ, ΡΩΣΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΟΑΙΤΙΟΥΤΙΚΟΥ ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟΝ ΤΟΥ 1827.
ΕΠΙΛΕΥΤΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΟΤΡΑΦΙΑ ΣΕ ΚΑΡΑΚΗ Μ. ΣΕΛΑΤΣ, ΜΟΝΑΧΟΝ 1828.

Έκδοση: **Πανελλήνιος Όμιλος Ιστιοπλοΐας
Ανοικτής Θαλάσσης (ΠΟΙΑΘ)**

Σχεδίαση εντύπου: **Paralos - event & design**

Εικόνες φόντου σελίδων:

Γκραβούρες της Ναυμαχίας του Ναυαρίνου (1828)
George Philip Reinagle (1802-1835)